

Summary in English

The aim of this dissertation is to analyze the colour red in Chinese language and culture. The Chinese basic and non-basic terms for red are examined in terms of their origins, word formation, rhetorical effect and fixed phrases. Moreover, the evolution of basic colour terms, associations evoked by red as well as reference points of the basic term referring to this colour are investigated. The data collected and used to analyze in this study come from a variety of sources, including literary texts, historical records, dictionaries and corpora of the Chinese language as well as from two surveys. 129 and 130 Chinese speakers participated in them, filling in questionnaires designed to obtain the data needed to verify some of the hypotheses presented below.

The results of this study support the following hypotheses concerning the colour red and words referring to it: (1) the colour red has always been important in Chinese culture, which is reflected in ancient and contemporary texts of culture; (2) the importance of red is reflected in language, i.e. Chinese people use numerous words and expressions to refer to this colour and its shades; (3) the basic word for red is one of the most salient colour terms to Chinese speakers; (4) the prototypical references of the Chinese basic word for red are blood and fire. Additionally, the study verifies two general hypotheses concerning Chinese colour vocabulary: (5) Berlin and Kay's classification of modern Mandarin Chinese as a Stage V language is not accurate; (6) cultural phenomena considerably influence the colour lexicon in Chinese.

The following research questions, related to the hypotheses, are asked: (1) Why is red considered one of most important colours in China? (2) What are the basic colour terms in ancient Chinese and contemporary Mandarin Chinese? (3) What are the morphological categories of Chinese words for red? (4) What figures of speech can be identified in Chinese words and fixed phrases with words for red? (5) What is the symbolism of red and its shades? (6) Are there any taboos associated with red? (7) What are the frequencies of by the words for red in the corpora ancient Chinese and contemporary Mandarin Chinese? (8) What are the

most common associations evoked by the words for red? (9) What are the prototypical references of *hong* 'red' for Chinese speakers?

Generally speaking, the colour red is widely used in Chinese culture, including both its spiritual and material aspects. The strong and permanent presence of red is observed in philosophy, religion and politics. Due to its rich symbolism, red is employed in traditional architecture, clothing and crafts, as well as in film and theatre. The data concerning the presence of red in Chinese culture strongly support hypothesis (1).

The preference for red originates from colour-worship in ancient China and connotations in culture. Red, worshiped in the dynasties of Zhou, Han, Sui, Song and Ming, is the most representative colour of China. It may evoke many associations, mainly including festivity, enthusiasm, happiness, prosperity, auspiciousness and China. Influenced by Western cultures, Chinese speakers associate this colour with prohibition, warning and danger, and regard them as their own taboos.

It has been found that the common terms for red and its shades – from the darkest to the lightest – in ancient Chinese are the following words: *jiang* 绛 'deep red', *fei* 绯 'crimson', *zhu* 朱 'vermillion', *chi* 赤 'red', *tong* 彤 'red', *dan* 丹 'cinnabar' and *hong* 红 'light red'. *Chi* was the basic term for red in ancient Chinese. The term *hong*, referring to light red or pink-red before the Tang Dynasty, gradually grew in importance and finally replaced *chi* to become the basic term in contemporary Chinese, denoting the colour red in general.

It has been found that words for red fall into three morphological categories: monosyllabic words, compound words and reduplicated compound words. The monosyllabic non-basic words for red are no longer in frequent use; actually, some of them gradually disappeared from contemporary Chinese dictionaries and some changed their meanings. As regards the compound words, the combinations of words referring to concrete objects, including food, and the word *hong* are the most frequent ones. The formation of the words for red and expressions which contain them may involve rhetorical devices, such as metaphor, metonymy, synaesthesia and antithesis. As follows from the corpus findings, words containing morphemes for red are frequent. Furthermore, the survey results demonstrate that the latter category is popular in everyday communication.

As regards the terms for red used in fixed phrases, the traditional Chinese idioms containing the terms for red enjoy a privileged position, although they are often employed in written language rather than in everyday communication. Only five terms for red have been found to appear in the traditional idioms: *hong* 红, *chi* 赤, *zhu* 朱, *dan* 丹 and *tong* 彤.

The considerable number and diversity of words for red and its shades, and their presence in numerous fixed phrases, including those whose meanings do not concern colour, speak in favour of hypothesis (2) stating that the importance of this colour in culture is reflected in language, as well as in favour of hypothesis (6) claiming that cultural phenomena considerably influence the Chinese colour lexicon.

The study reveals that different words for red have different connotations. The term *hong* may evoke the associations of festivity, happiness, prosperity, popularity, beauty, good fortune, authority, revolution and high political awareness, whereas *chi* evokes associations with justice, loyalty, power, auspiciousness, nobility, as well as with ruins and bareness. Red has always been considered a warm colour, bringing a strong impression of enthusiasm and vitality. Most of associations with red elicited from Chinese speakers are positive, which may partly support hypothesis (1).

The most common concrete natural associations evoked by the basic colour term *hong* are blood and fire. This finding supports hypothesis (4): blood and fire are the prototypical reference points of *hong*. It appears that this term has similar reference points in different regions of China.

As regards hypothesis (5), an analysis of the stages of the evolution of the Chinese colour lexicon provides solid arguments for treating Chinese not as a Stage V language – as Berlin and Kay claim, but as a Stage VII language, having ten basic colour terms: *bai* 白 ‘white’, *hei* 黑 ‘black’, *huang* 黄 ‘yellow’, *hong* 红 ‘red’, *zi* 紫 ‘purple’, *lü* 绿 ‘green’, *hui* 灰 ‘grey’, *lan* 蓝 ‘blue’, *he* 褐 or *zong* 棕 ‘brown’ and *cheng* 橙 ‘orange’.

Summary in Polish

Celem niniejszej rozprawy doktorskiej jest analiza znaczenia koloru czerwonego w języku i kulturze chińskiej. Chińskie podstawowe i niepodstawowe nazwy tej barwy zostały zbadane pod kątem etymologii, słowotwórstwa, figur retorycznych i związków frazeologicznych. Ponadto badaniom poddana została ewolucja podstawowych nazw koloru czerwonego w języku chińskim oraz skojarzenia przez nie wywoływane. Dane zebrane i wykorzystane do analizy w niniejszej pracy pochodzą z różnych źródeł, w tym tekstów literackich i historycznych, słowników, korpusów języka chińskiego oraz badań ankietowych, w których uczestniczyło 129 i 130 użytkowników języka chińskiego.

Wyniki badań opisane w rozprawie potwierdzają następujące hipotezy dotyczące barwy czerwonej i słów odnoszących się do niej: (1) barwa czerwona zawsze była ważna w kulturze chińskiej, co znajduje odzwierciedlenie w dawnych i współczesnych tekstach kultury; (2) znaczenie czerwieni odzwierciedla się w języku, tj. Chińczycy używają wielu słów i wyrażeń w odniesieniu do tego koloru i jego odcieni; (3) podstawowe słowo oznaczające kolor czerwony jest jednym z najbardziej istotnych nazw barw dla użytkowników języka chińskiego; (4) prototypowymi odniesieniami chińskiej podstawowej nazwy czerwieni, *hong*, są krew i ogień. Ponadto badanie weryfikuje dwie ogólne hipotezy dotyczące chińskiego słownictwa barw: (5) klasyfikacja współczesnego chińskiego mandaryńskiego przez Berlina i Kaya jako języka reprezentującego stadium V nie jest trafna; (6) zjawiska kulturowe znacząco wpływają na leksykon kolorów w języku chińskim.

W związku z tymi hipotezami postawiono następujące pytania badawcze: (1) Dlaczego czerwony jest uważany za jeden z najważniejszych kolorów w Chinach? (2) Jakie są podstawowe nazwy barw w starożytnym języku chińskim i współczesnym języku mandaryńskim? (3) Jakie są kategorie morfologiczne chińskich słów oznaczających kolor czerwony? (4) Jakie figury retoryczne można zidentyfikować w chińskich słowach i frazeologizmach zawierających słowa oznaczające kolor czerwony? (5) Jaka jest symbolika

koloru czerwonego i jego odcieni? (6) Czy istnieją jakieś tabu związane z kolorem czerwonym? (7) Jakie są częstotliwości występowania słów oznaczających kolor czerwony w korpusach starożytnego języka chińskiego i współczesnego języka mandaryńskiego? (8) Jakie są najczęstsze skojarzenia wywoływane przez słowa oznaczające kolor czerwony? (9) Jakie są prototypowe odniesienia podstawowej nazwy barwy czerwonej, *hong*, dla użytkowników języka chińskiego?

Ogólnie rzecz biorąc, kolor czerwony jest szeroko stosowany w kulturze chińskiej, zarówno w jej aspektach duchowych, jak i materialnych. Silną i stałą obecność czerwieni można zauważyć w filozofii, religii i polityce. Ze względu na swoją bogatą symbolikę, czerwień bywa często wykorzystywana w tradycyjnej architekturze, odzieży i wyrobach rzemieślniczych, a także w filmie i teatrze. Omówione w rozprawie teksty kultury dostarczają silnych argumentów przemawiających za trafnością hipotezy (1).

Preferencja czerwieni wywodzi się z kultu koloru w starożytnych Chinach i konotacji kulturowych. Czerwony, czczony w dynastiach Zhou, Han, Sui, Song i Ming, jest najbardziej reprezentatywnym kolorem Chin. Obecnie czerwień może wywoływać wiele skojarzeń, w tym głównie święto, entuzjazm, szczęście, dobrobyt, pomyślność i Chiny. Pod wpływem kultury zachodniej, Chińczycy kojarzą ten kolor z zakazem, ostrzeżeniem i niebezpieczeństwem, co przyczynia się do powstawania tabu.

W starożytnych Chinach powszechnie używano następujących określeń czerwieni i jej odcieni, prezentowanych tu od najciemniejszych do najjaśniejszych: *jiang* 绛 ‘ciemnoczerwony’, *fei* 绯 ‘karmazynowy’, *zhu* 朱 ‘cynobrowy’, *chi* 赤 ‘czerwony’, *tong* 彤 ‘czerwony’, *dan* 丹 ‘cynobrowy’ and *hong* 红 ‘jasnoczerwony’. *Chi* to podstawowy termin oznaczający kolor czerwony w starożytnych Chinach. Słowo *hong*, pierwotnie określające odcienie koloru jasnoczerwonego lub różowoczerwonego w czasach przed dynastią Tang, stopniowo nabierało ogólnego znaczenia i ostatecznie zastąpiło *chi*, stając się podstawową nazwą barwy we współczesnym języku chińskim.

Za hipotezą (2), mówiącą o tym, że znaczenie czerwieni w kulturze znajduje odzwierciedlenie w języku, jak również za hipotezą (6) dotyczącą wpływu kultury na chińskie słownictwo barw, przemawia znaczna liczba i zróżnicowanie słów określających czerwień i

jej odcienie oraz ich obecność w wielu związkach frazeologicznych, także tych, których znaczenie nie dotyczy koloru.

Z perspektywy słowotwórczej, chińskie nazwy kolorów dzielą się na trzy kategorie: wyrazy jednosylabowe, wyrazy złożone i wyrazy złożone reduplikowane. Najlicniejszą grupę stanowią wyrazy złożone, które łączą morfem oznaczający konkretny obiekt z morfemem *hong*. Jednosylabowe niepodstawowe nazwy czerwieni nie są już często używane, w rzeczywistości niektóre z nich stopniowo zniknęły ze współczesnych chińskich słowników, a jeszcze inne zmieniły swoje znaczenie. Jeśli chodzi o słowa złożone, najczęstsze są kombinacje słów odnoszących się do konkretnych przedmiotów, w tym jedzenia, i słowa *hong*. Tworzenie słów oznaczających kolor czerwony i wyrażeń, które je zawierają, może wymagać środków retorycznych, takich jak metafora, metonimia, synestezja i antyteza. Jak wynika z danych korpusowych, słowa zawierające morfemy odnoszące się do koloru czerwonego są częste. Co więcej, wyniki ankiety pokazują, że ta druga kategoria jest popularna w codziennej komunikacji.

Jeśli chodzi o określenia koloru czerwonego używane w związkach frazeologicznych, tradycyjne chińskie idiomy zawierające cieszą się uprzywilejowaną pozycją, chociaż są one często używane w języku pisanym, a nie w codziennej komunikacji. W tradycyjnych idiomach występuje pięć określeń koloru czerwonego: *hong* 红, *chi* 赤, *zhu* 朱, *dan* 丹 i *tong* 彤.

Przeprowadzone badania ankietowe pokazują, że różne słowa oznaczające kolor czerwony mają różne konotacje. Słowo *hong* może wywoływać skojarzenia ze świętami, szczęściem, dobrobytem, popularnością, pięknem, szczęściem, władzą, rewolucją i wysoką świadomością polityczną, podczas gdy *chi* wywołuje skojarzenia ze sprawiedliwością, lojalnością, władzą, pomyślnością, szlachetnością, a także z ruiną i nagością. Czerwony zawsze był uważany za ciepły kolor, wywołujący silne wrażenie entuzjazmu i witalności. Większość skojarzeń z kolorem czerwonym jest pozytywna, co może częściowo potwierdzać hipotezę (1).

Wśród najczęstszych konkretnych naturalnych skojarzeń z *hong* podanych przez uczestników badań ankietowych na pierwszym miejscu znalazły się krew i ogień. To potwierdza hipotezę (4): krew i ogień są prototypowymi odniesieniami dla tej nazwy barwy. Okazało się, że *hong* ma te same prototypowe odniesienia w różnych regionach Chin.

Jeśli chodzi o hipotezę (5), analiza etapów ewolucji chińskiego leksykonu kolorów dostarcza solidnych argumentów za traktowaniem chińskiego nie jako języka stadium V – jak twierdzą Berlin i Kay, ale jako języka stadium VII, mającego dziesięć podstawowych nazw barw: *bai* 白 ‘biały’, *hei* 黑 ‘czarny’, *huang* 黄 ‘żółty’, *hong* 红 ‘czerwony’, *zi* 紫 ‘fioletowy’, *lü* 绿 ‘zielony’, *hui* 灰 ‘szary’, *lan* 蓝 ‘niebieski’, *he* 褐 lub *zong* 棕 ‘brązowy’ oraz *cheng* 橙 ‘pomarańczowy’.